

2022-03-31
S2018/04690
S2022/01941 (delvis)

Socialdepartementet

Till länsstyrelserna

Uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken

Regeringen ger länsstyrelserna i uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken. Den stödstruktur som Folkhälsomyndigheten har utvecklat för det statliga folkhälsoarbetet ska utgöra grunden för arbetet. De resultat som framkommit inom ramen för de två pilotprojekt som avrapporterats av Länsstyrelsen i Stockholms län och Länsstyrelsen i Västerbottens län (S2018/04690) ska tas tillvara och en tydligare koppling till stödstrukturen ska utvecklas för att bidra till ett sammanhållet nationellt folkhälsoarbete.

Uppdraget ska samordnas av länsstyrelsen i Västerbottens län. Länsstyrelsen i Västerbottens län ska senast den 15 mars 2023 lämna en delredovisning till Regeringskansliet (Socialdepartementet) och senast den 15 mars 2024 en slutredovisning. Länsstyrelserna ska när uppdraget utförs ha en nära samverkan med Folkhälsomyndigheten, som har i uppdrag att stödja länsstyrelserna i utförandet av uppdraget (S2022/01942).

Regeringen avsätter totalt 13 970 000 för uppdragets genomförande under 2022. För uppdragets genomförande får länsstyrelserna under 2022 använda 630 000 kronor vardera, förutom länsstyrelserna i Stockholms län och Västerbottens län som får använda 1 000 000 kronor vardera. Medlen ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 18 God vård och folkhälsa. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2022.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2023 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

I propositionen God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (prop. 2017/18:249) aviserar regeringen sin avsikt att ta initiativ till ett pilotprojekt på regional nivå med målet att skapa bättre förutsättningar för det lokala främjande och förebyggande arbetet.

Länsstyrelserna i Stockholms län och Västerbottens län fick regeringens uppdrag att genomföra var sitt pilotprojekt under åren 2019–2021. Syftet var att utveckla metoder och arbetssätt för samordning av ett regionalt arbete för god och jämlik folkhälsa med målet att skapa bättre förutsättningar för det lokala främjande och förebyggande folkhälsoarbetet. Regeringen anser att den kunskap som tagits fram i pilotprojekten bör tas tillvara och fortsatt utvecklas för att bidra till ett sammanhållet nationellt folkhälsoarbete. Länsstyrelserna i Stockholms län och Västerbottens län redovisar olika arbetssätt och metoder som kan vara framgångsrika för samordning av ett regionalt arbete som främjar en god och jämlik hälsa i befolkningen. Redovisningarna beskriver också hur detta arbete bidrar till att skapa bättre förutsättningar för det lokala främjande och förebyggande folkhälsoarbetet i länet.

Länsstyrelsens nuvarande folkhälsouppdrag innefattar arbete med att integrera folkhälsoperspektivet i den egna myndighetens verksamhet inom vissa områden, vilket anges i länsstyrelsernas instruktion. Länsstyrelsen har även en mängd uppdrag som direkt eller indirekt har bäring på folkhälsan såsom ANDTS-arbete (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar), brottsförebyggande arbete, föräldraskapsstöd, kulturmiljöarbete, miljöanalys, jämställdhet, friluftsliv med mera. Inom flera av uppdragen som ryms inom folkhälsoområdet samverkar länsstyrelserna och regionerna. Dock tar inget av de nuvarande uppdragen sin utgångspunkt i den nationella folkhälsopolitiken.

I rapporten Framtidens länsstyrelser, en rapport som länsstyrelserna på eget initiativ tagit fram och beslutade om den 10 juni 2021 efterfrågar länsstyrelserna ett tydligare folkhälsouppdrag. Landshövdingarna menar att de genomförda pilotprojekten visat att länsstyrelsen bör få ett utvecklat folkhälsouppdrag. Regeringen ser detta uppdrag som ett steg mot ett tydligare folkhälsouppdrag i länsstyrelsernas verksamhet och en ambitionshöjning av folkhälsoarbetet.

Coronapandemin har satt ljuset på en ökande ojämlikhet i hälsa och livsvillkor och konsekvenserna av smittskyddsåtgärderna har drabbat de med sämre livsvillkor hårdare än andra. Behovet av ett utvecklat, långsiktigt och tvärsektorielt folkhälsoarbete i Sverige har ökat. Under pandemin har länsstyrelserna framgångsrikt prövats som en regional samordnande kraft och länk till nationell politik. Parallellt med detta har det framkommit ökade behov av ett samordnat folkhälsoarbete på regional nivå och stöd till ett kommunalt främjande och förebyggande arbete.

Folkhälsoarbetet konkretiserar och realiserar många av målsättningarna i Agenda 2030 samt den långsiktiga inriktningen för den regionala utvecklingspolitiken som beskrivs i skrivelsen Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (Skr. 2020/21:133). Strategin med dess strategiska områden och prioriteringar är vägledande för inriktningen av de regionala utvecklingsstrategierna. I detta sammanhang refereras till ett uppdrag som Folkhälsomyndigheten fick i sitt regleringsbrev 2022, att med utgångspunkt från stödstrukturen redovisa vilka av de folkhälsopolitiska målområdena som har bäring på hållbar regional utveckling.

Delar av folkhälsoarbetet faller inom ramen för regionernas hälso- och sjukvård eller regionala utvecklingsansvar, och det är därför av stor betydelse att arbetet koordineras på regional nivå. Vidare läggs mycket resurser på att ta fram underlag och forskning om vad som fungerar i det främjande och förebyggande folkhälsoarbetet, men det saknas en statlig regional aktör med helhetssyn och ett tydligt implementerande uppdrag för att stödja verksamheter att arbeta utifrån denna kunskap.

Närmare om uppdraget

Uppdraget innebär att länsstyrelserna utifrån regionala och lokala förutsättningar och behov ska:

- utgöra en kompletterande länk mellan nationell, regional och lokal nivå inom stödstrukturen för statligt folkhälsoarbete,
- stödja implementering av folkhälsopolitiken genom att stärka lokala och regionala förutsättningar för främjande och förebyggande arbete med fokus på goda och jämlika förutsättningar för hälsa genom livet,
- bidra till en god, jämlik och jämställd folkhälsa i länen genom att stödja utvecklingen av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete,
- bidra till att samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer utvecklas på lokal och regional nivå för att främja hälsa, förbygga ohälsa och jämna ut hälsoskillnader,
- stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärssektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet och
- stödja kommunöverskridande folkhälsoinsatser,
- genomföra en kartläggning av den regionala och lokala aktörskartan samt behov inom folkhälsoområdet.

Ett regionalt folkhälsoarbete med utgångspunkt i folkhälsopolitiken behöver vara tvärssektoriellt och kräver insatser från många olika aktörer. Syftet med uppdraget är att genom folkhälsopolitiken skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har huvudansvaret för rapporteringen av uppdraget. Övriga länsstyrelser ska inrapportera underlag enligt instruktioner från Länsstyrelsen i Västerbottens län.

I uppdraget ska jämställdhet beaktas genomgående. För 2023 beräknar regeringen avsätta ytterligare medel för uppdragets genomförande.

På regeringens vägnar

Anna Ekström

Erika Borgny

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA, OFA K
Folkhälsomyndigheten
Kammarkollegiet